Wstęp do informatyki

Wykład 4
Uniwersytet Wrocławski
Instytut Informatyki

Plan na dziś

- Pseudokod/schemat blokowy język programowania kod maszynowy
- 2. O translacji programów na kod maszynowy
- 3. Programujemy wydajnie i analizujemy programy!

Schematy blokowe a języki programowania

Przykład 1

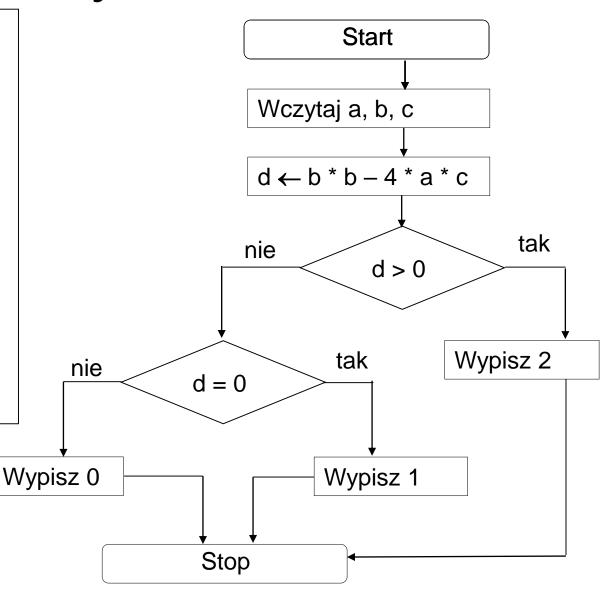
Specyfikacja

Wejście:

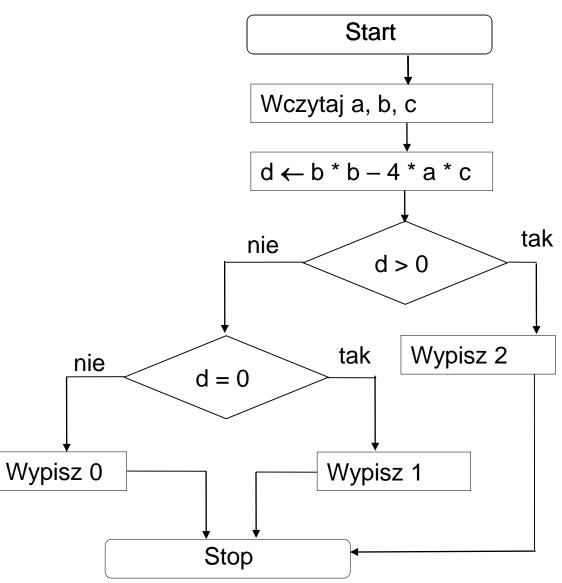
a, b, c – liczby rzeczywiste, a≠0

Wyjście:

liczba rozwiązań równania ax²+bx+c=0

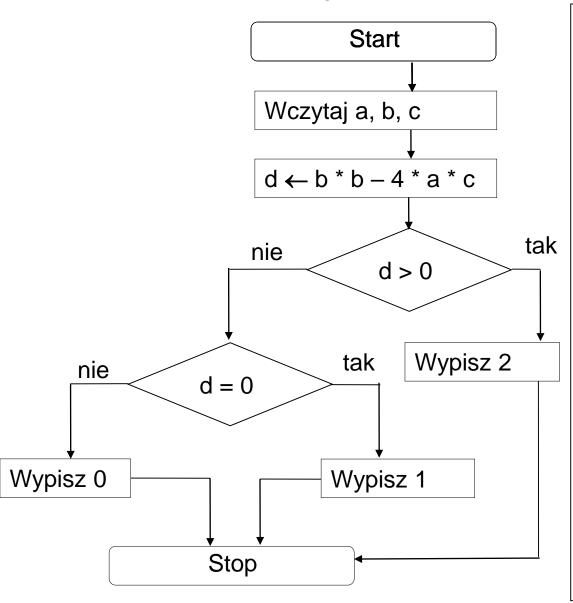

Przykład 1: Ansi C


```
main()
int a, b, c, d;
scanf("%d %d %d",&a,&b, &c);
d = b * b - 4 * a * c;
if (d>0) printf("%d\n", 2);
else
 if (d==0) printf("%d\n", 1);
 else printf("%d\n", 0);
```

Przykład 1: Python

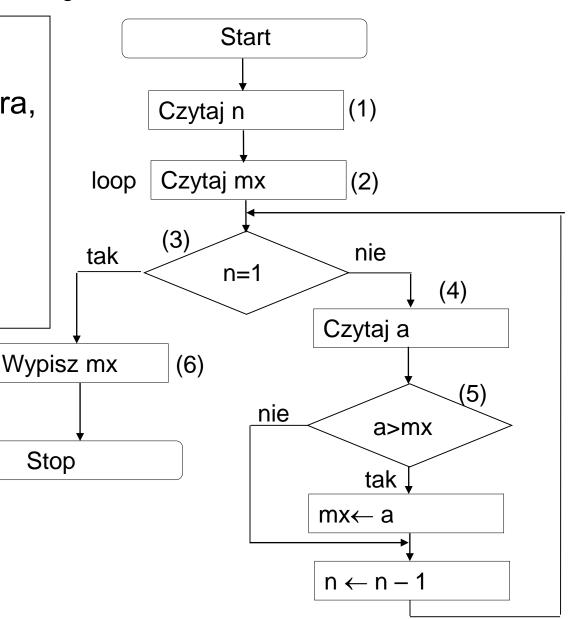
```
a=input("Podaj liczbe a\n")
b=input("Podaj liczbe b\n")
c=input("Podaj liczbe c\n")
d = b * b - 4 * a * c;
if d>0:
    print "2"
else:
    if d==0:
        print "1"
    else:
        print "0"
```

Przykład 2

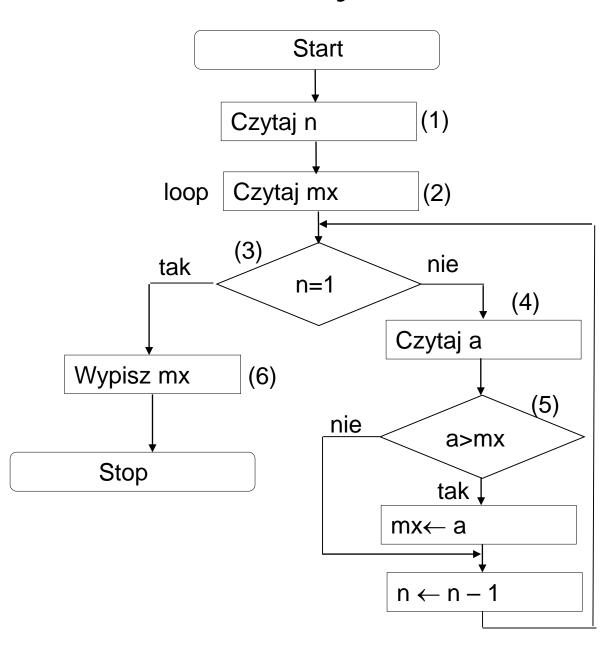
Specyfikacja

Wejście: n – liczba naturalna większa od zera, a₁,...a_n – ciąg liczb

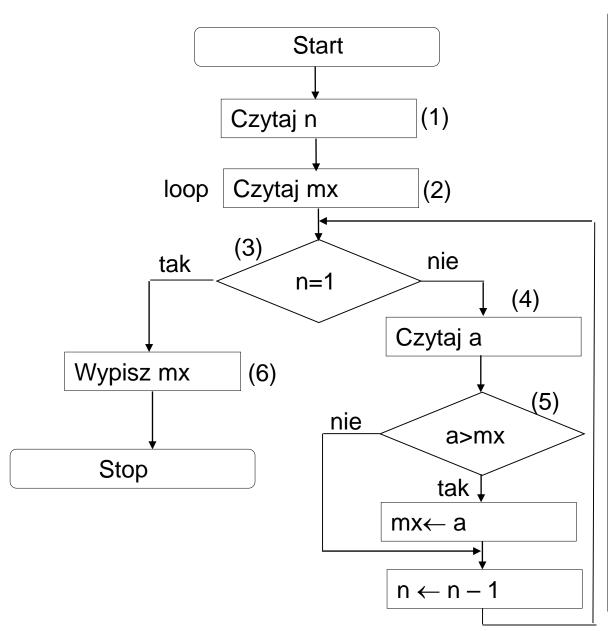
Wyjście: największy element ciągu a₁...a_n

Przykład 2: Ansi C

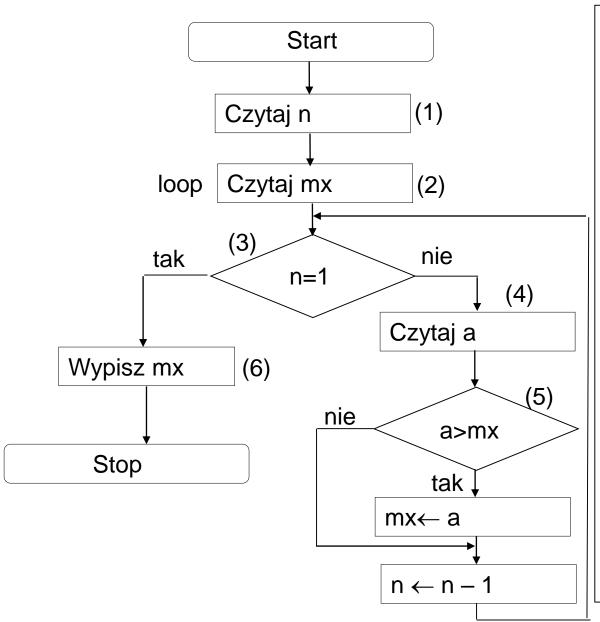

Przykład 2: Ansi C


```
main()
int n, mx, a;
scanf("%d %d",&n,&mx);
while (n != 1) {
  scanf("%d",&a);
 if (a>mx) mx = a;
printf("Max=%d\n",mx);
```

Przykład 2: Python


```
n=input("Podaj dlugosc
ciagu:\n")
mx=input("Podaj liczbe:\n")
while n != 1:
 a=input("Podaj :\n")
  if a>mx:
       mx = a
  n=n-1
print "Max=", mx
```

Nieformalne wprowadzenie do translacji programów

Program w C a kod maszynowy

Kompilacja: "tłumaczenie" programu (napisanego w języku wysokiego poziomu) do postaci wykonywalnej przez komputer.

Kompilator: program służący do kompilacji.

Interpreter: program tłumaczący i "wykonujący" pojedyncze instrukcje programu napisane w języku wysokiego poziomu (np. Python, C), w trakcie jego uruchamiania.

Postać wykonywalna przez komputer: program w kodzie maszynowym (z podobnym zestawem instrukcji do kodu RAM), np. wynik działania kompilatora.

Kompilacja – przykład poglądowy:

- 1. Uproszczenie kodu źródłowego programu.
- Skojarzenie zmiennych z komórkami (obszarami pamięci)
- 3. Automatyczne metody tłumaczenia instrukcji podstawienia / warunkowych... pętli i in.

Kompilację programu rozkładamy na "tłumaczenie" jego poszczególnych instrukcji.

Przykład poglądowy, etap 1 – uproszczenie:

```
main()
{
  int m, k, rez, i;

rez = 1;
  scanf("%d %d", &m, &k);
  for(i=0; i<k; i++) rez *= m;
  printf("%d\n",rez);
}</pre>
```

```
main()
 int m, k, rez, i;
 rez = 1;
 scanf("%d", &m);
 scanf("%d", &k );
 i = 0;
 while (k - i > 0) {
  rez = rez * m;
  i = i + 1; 
 printf("%d",rez);
```

Przykład poglądowy, etap 2 – skojarzenie zmiennych z kom.:

```
main()
 int m, k, rez, i;
 rez = 1;
 scanf("%d", &m);
 scanf("%d", &k );
 i = 0:
 while (k - i > 0) {
  rez = rez * m;
  i = i + 1; 
 printf("%d",rez);
```

```
rez = 1
m=input("Podstawa:\n")
k=input("Wykladnik:\n")
i = 0
while k - i > 0:
    rez = rez * m
    i = i +1
print "Wynik:", rez
```

Komórka	Zmienna
1	
2	m
3	k
4	rez
5	i

Przykład poglądowy, etap 3 – tłumaczenie:

```
main()
 int m, k, rez, i;
 rez = 1;
 scanf("%d", &m);
 scanf("%d", &k );
 i = 0;
 while (i - k < 0) {
  rez = rez * m;
  i = i + 1; 
 printf("%d",rez);
```

```
rez = 1
m=input("Podstawa:\n")
k=input("Wykladnik:\n")
i = 0
while k - i > 0:
    rez = rez * m
    i = i +1
print "Wynik:", rez
```

```
Komórka Zmienna

1
2 m
3 k
4 rez
5 i
```

```
load = 1
     store 4
     read 2
     read 3
     load = 0
     store 5
petla: load 5
     sub 3
     jzero wypisz
     jgtz wypisz
     load 4
     mult 2
     store 4
     load 5
     add = 1
     store 5
     jump petla
wypisz: write 4
```

Kompilacja w praktyce...

Problemy:

- Pamięć zajmowana przez kod ("treść") programu a pamięć zajmowana przez zmienne?
- Tłumaczenie i uruchamianie funkcji?
- Zmienne globalne (wspólne dla całego programu) a zmienne lokalne?

Pamięć programu

Pamięć programu podzielona jest na kilka obszarów, m.in.:

- obszar zajmowany przez zmienne globalne (inaczej zewnętrzne);
- 2. obszar zajmowany przez instrukcje programu (jego "treść");
- 3. obszar przeznaczony na stos wywołań funkcji;
- 4. obszar przeznaczony na obiekty dynamiczne (tzw. sterta).

Zmienna globalna:

- •(zadeklarowana) poza funkcjami
- wspólna dla całego programu (wszystkich funkcji)

Program:

- •zbiór funkcji i struktur danych
- "program główny" (funkcja main w Ansi C)

Stos wywołań funkcji

Stos wywołań przechowuje:

- informacje o tym jakie funkcje są aktualnie uruchomione i w jakiej kolejności (hierarchia)
- informacje o tym co należy zrobić gdy uruchomione funkcje zakończą działanie
- zmienne lokalne wywołanych funkcji
- parametry uruchomionych funkcji

Stos wywołań funkcji

Kompilator przekłada instrukcję wywołania funkcji na ciąg rozkazów, który m.in.:

- Rezerwuje na szczycie stosu wywołań odpowiedni dla danej funkcji fragment pamięci, w którym zostanie przydzielone miejsce m.in. na:
 - Parametry funkcji
 - Zmienne lokalne
 - Poprzednią wartość wskaźnika szczytu stosu wywołań
 - Adres powrotu (...po wykonaniu funkcji)
- 2. Oblicza wartości wyrażeń z wywołania funkcji, przypisuje je odpowiednim parametrom.
- 3. Uaktualnia wskaźnik szczytu stosu wywołań.
- 4. Zmienia *licznik rozkazów* tak, by wskazywał na pierwszą instrukcję funkcji (adres w pamięci, w którym znajduje się pierwsza instrukcja funkcji).

Stos wywołań – przykład (f1)

```
int f1(int x, int y)
{ int z;
 \underline{\mathbf{f2}}(x+y);
 return 1;
int <u>f2</u>(int a)
{ int b;
 f3(2 * a);
 return 1;
int f3(int m)
{ int n;
return 1;
main(){
f1(5,7)
                        \Leftarrow \Leftarrow _{1}
printf("koniec");
```

```
|x = 5, y = 7, z = ?, \leftarrow_1, \rightarrow_1
```

← ← – pozycja licznika rozkazów
→ - pozycja wskaźnika szczytu stostu

Stos wywołań – przykład (f2)

```
int f1(int x, int y)
{ int z;
 return 1;
int f2(int a)
{ int b;
 f3(2 * a);
 return 1;
int f3(int m)
{ int n;
return 1;
main(){
f1(5, 7)
printf("koniec");
```

```
a = 12, b=?, \Leftarrow_2, \rightarrow_2

x = 5, y = 7, z=?, \Leftarrow_1, \rightarrow_1
```

← ← – pozycja licznika rozkazów
→ - pozycja wskaźnika szczytu stostu

Stos wywołań – przykład (f3)

```
int f1(int x, int y)
{ int z;
 f2(x + y);
 return 1:
int f2(int a)
{ int b;
 f3(2 * a);
 return 1:
int f3(int m)
                                              m = 24, n=?, \leftarrow_3, \rightarrow_3
                                        f3
{ int n;
 return 1;
                                              a = 12, b=?, \leftarrow_2, \rightarrow_2
                                             x = 5, y = 7, z = ?, \leftarrow_1, \rightarrow_1
main(){
f1(5,7)
                                        ← ← − pozycja licznika rozkazów
printf("koniec");
                                        →→ - pozycja wskaźnika szczytu stostu
```

Zakończenie wykonania funkcji

Zakończenie wykonywania funkcji (poprzez instrukcje **return** czy też poprzez wykonanie ostatniej instrukcji) powoduje m.in.:

- 1. Przywrócenie wskaźnikowi szczytu stosu wartości jaką miał przed wywołaniem tej funkcji.
- 2. Przypisanie licznikowi rozkazów wartości adresu powrotu zapamiętanego w trakcie wywołania funkcji.

Stos wywołań – zakończ. f3

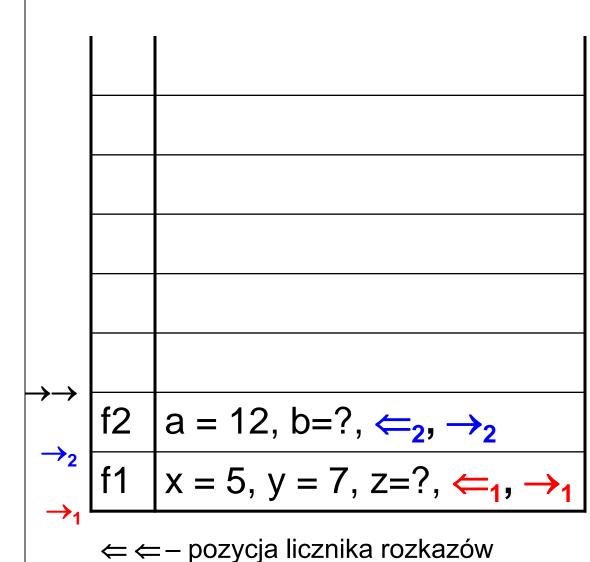
```
int f1(int x, int y)
{ int z;
 f2(x + y);
 return 1:
int f2(int a)
{ int b;
 f3(2 * a);
 return 1;
int f3(int m)
{ int n;
 return 1;
main(){
f1(5,7)
printf("koniec");
```

```
m = 24, n=?, \leftarrow_3, \rightarrow_3
a = 12, b = ?, \leftarrow_2, \rightarrow_2
x = 5, y = 7, z = ?, \leftarrow_1, \rightarrow_1
```

← ← – pozycja licznika rozkazów
→ - pozycja wskaźnika szczytu stostu

Stos wywołań – zakończ. f2

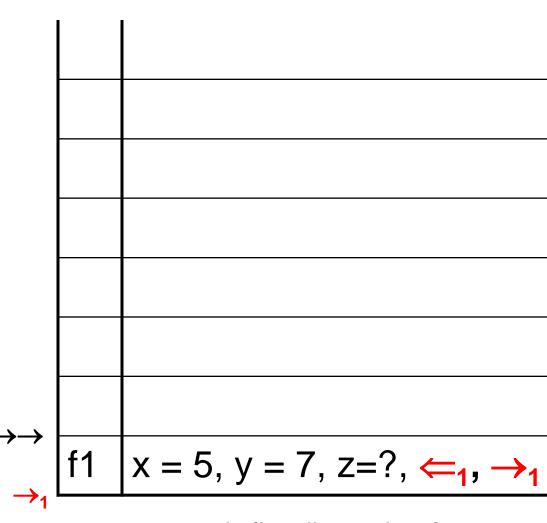
```
int f1(int x, int y)
{ int z;
 f2(x + y);
 return 1;
int f2(int a)
{ int b;
 f3(2 * a);
 return 1;
                   \Leftarrow
int f3(int m)
{ int n;
 return 1;
main(){
f1(5, 7)
printf("koniec");
```


→→ - pozycja wskaźnika szczytu stostu

Stos wywołań – zakończ. f1

```
int f1(int x, int y)
{ int z;
 f2(x + y);
int f2(int a)
{ int b;
 f3(2 * a);
 return 1;
int f3(int m)
{ int n;
 return 1;
main(){
f1(5, 7)
printf("koniec");
```


← ← – pozycja licznika rozkazów
→ - pozycja wskaźnika szczytu stostu

Stos wywołań – zakończ. main

```
int f1(int x, int y)
{ int z;
 f2(x + y);
 return 1;
int f2(int a)
{ int b;
 f3(2 * a);
 return 1;
int f3(int m)
{ int n;
 return 1;
main(){
f1(5, 7)
printf("koniec"); \Leftarrow \Leftarrow
```

← ← − pozycja licznika rozkazów
→ - pozycja wskaźnika szczytu stostu

Piszemy wydajne programy...

Największy wspólny dzielnik (nwd)

Specyfikacja:

Wejście: n, m – liczby naturalne większe od 0

Wyjście: największy wspólny dzielnik n i m

(czyli max { p : p | n oraz p | m })

Dodatkowa definicja (podzielność):

a | b dla naturalnych dodatnich a, b gdy istnieje naturalna liczba c taka, że b = c · a

nwd: rozwiązanie naiwne

Przypomnienie:

a | b: b jest podzielne przez a

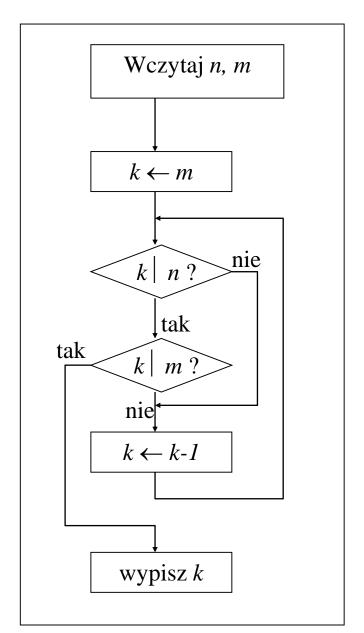
Algorytm:

wczytaj *n, m*

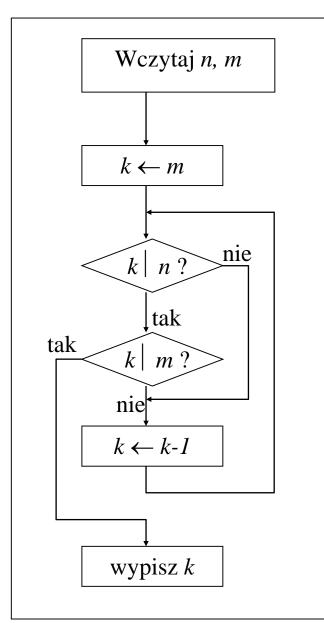
 $k \leftarrow m$

powtarzaj:

- jeśli k | n oraz k | m to wypisz k i STOP
- $k \leftarrow k-1$

nwd: rozwiązanie naiwne


```
main()
{
    int n,m,k;
    scanf("%d %d", &n, &m);
    k = m;
    while (n% k!=0 || m % k!=0)
        k--;
    printf("Wynik: %d\n", k);
}
```

```
n=input("pierwsza:\n")
m=input("druga:\n")
k = m
while n%k!=0 or m%k!= 0:
    k=k-1
print "Wynik: ", k
```

nwd w C: rozwiązanie naiwne (while/for)

```
main()
{
    int n,m,k;
    scanf("%d %d", &n, &m);
    k = m;
    while (n% k!=0 || m % k!=0)
        k--;
    printf("Wynik: %d\n", k);
}
```

```
main()
{
  int n,m,k;
  scanf("%d %d", &n, &m);
  for( k = m; n% k!=0 || m % k!=0; k--);
  printf("Wynik: %d\n", k);
}
```

nwd: rozwiązanie naiwne

Złożoność:

Pamięć: O(1)

•Czas: O(m)

Modyfikacja:

jeśli n<m, zamień n z m przed pętlą.

Wówczas:

•Czas: O(min(n,m))

nwd: algorytm Euklidesa v.1

Obserwacja (kluczowa)

```
Niech d, m, n to liczby naturalne takie, że m \le n. Wówczas 1. Jeśli d \mid m oraz d \mid n, to d \mid (n-m). 2. Jeśli d \mid m oraz d \mid (n-m), to d \mid n.
```

Dowód:

- 1. Jeśli d | m oraz d | n to:
- m = ad, n=bd dla naturalnych a $\leq b$;
- zatem n-m = (b-a)d, czyli $d \mid (n-m)$.
- 2. Jeśli d m oraz d (n-m):
 - m = ad, (n m) = bd dla naturalnych a oraz b;
 - zatem n = m + (n m) = (a+b)d, czyli $d \mid n$.

nwd: algorytm Euklidesa v.1

Obserwacja (kluczowa)

Niech *d*, *m*, *n* to liczby naturalne takie, że *m*<*n*. Wówczas

```
1. Jeśli d \mid m oraz d \mid n, to d \mid (n-m).
2. Jeśli d \mid m oraz d \mid (n-m), to d \mid n.
```

czyli zbiór wspólnych dzielników n i m oraz zbiór wspólnych dzielników n – m i m są równe!

Wniosek

- 1. nwd(m,m) = m
- 2. nwd(n,m) = nwd(n-m, m) dla n > m > 0.
- 3. nwd(n,m) = nwd(m, n).

Wniosek

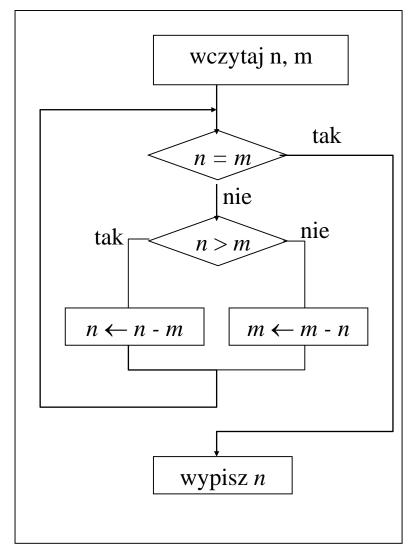
- 1. nwd(m,m) = m
- 2. nwd(n,m) = nwd(n-m, m) dla n > m > 0.
- 3. nwd(n,m) = nwd(m, n).

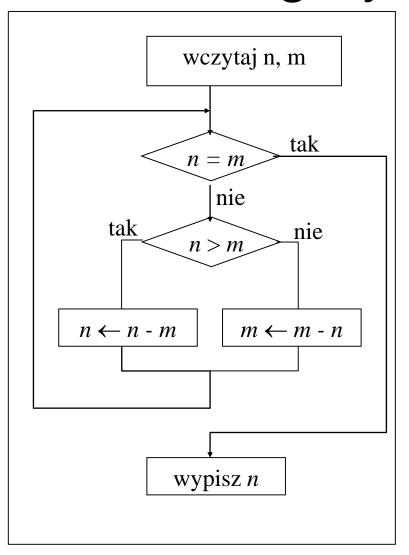
Algorytm:

- 1. Wczytaj n,m
- 2. Dopóki n≠m
 - Jeśli n>m: n ← n m
 - w przeciwnym przypadku: m ← m n
- 3. Wypisz n

Algorytm:

- 1. Wczytaj n,m
- 2. Dopóki n≠m
 - jeśli n>m: n ← n m
 - w przec. przyp.: $m \leftarrow m n$
 - wypisz n


```
main()
{
int n,m;

scanf("%d %d", &n, &m);
while (n != m)
  if (n>m) n = n - m;
  else m = m - n;
  printf("Wynik: %d\n", n);
}
```

```
n=input("pierwsza:\n")
m=input("druga:\n")
while n != m:
    if n>m:
        n = n - m
    else:
        m = m - n
print "Wynik: ", n
```

Alg. Euklidesa v.1: złożoność czasowa

•jeden obrót pętli: parę (n',m') zastępujemy przez •(m'-n', n') gdy m'>n' oraz •(n'-m', m') gdy m'<n' •niech R = n'+m' wówczas obrót pętli powoduje zmniejszenie R o min(n',m')≥1 na koniec działania algorytmu: n'=m'=nwd(n,m),wiec $R = 2 \cdot nwd(n,m) \ge 2$

•CZAS: O(n+m-2)=**O(n+m)**

Alg. Euklidesa v. 1: złożoność

Najgorszy przypadek: n duże, m=1:

- redukcja w jednym kroku $(n,1) \rightarrow (n-1,1)$
- liczba iteracji (obrotów pętli): n+m-2 = n-2

Uwaga!

- Poprzedni slajd uzasadnia, że złożoność alg. Euklidesa v.1 jest O(n+m) (nie jest większa!)
- Powyższy przykład ilustruje, że rzeczywiście ta złożoność może być aż tak duża, czyli "rzędu" O(n+m).

(w przyszłości poznacie notację Ω opisującą tą kwestię)

Obserwacja

```
Jeśli n = a \cdot m + b dla naturalnych a, b oraz b < m to:

nwd(n,m) = nwd(n-m,m) = nwd(n-2m,m) =

= nwd(n-3m,m) = ... = nwd(n-am,m) = nwd(b,m)
```

```
Czyli: dla wejścia n = a⋅m+b oraz m:
Algorytm Euklidesa v.1 a-krotnie "odejmuje m"!
```

Z drugiej strony:

```
a=[n / m] // dzielenie całkowiteb=n mod m // reszta z dzielenia
```

Wniosek

Niech m < n to liczby naturalne. Wówczas nwd(n,m) = nwd(n mod m,m)

Przykład

```
nwd(46, 18) = nwd(46 mod 18, 18) =
nwd(18, 10) = nwd(18 mod 10, 10) =
nwd(10, 8) = nwd(10 mod 8, 8) =
nwd(8, 2) = nwd(2, 0)
```

Wniosek

```
1. nwd(m,0) = nwd(0,m)=m
2. nwd(n,m) = nwd(n \mod m, m) gdy n > m > 0.
3. nwd(n,m) = nwd(m, n).
```

- 1. wczytaj n, m
- 2. jeśli n<m: zamień(n,m)
- 3. dopóki m>0:
 - n ← n mod m
 - zamień(n,m)
- 4. wypisz n

- 1. wczytaj n, m
- 2. jeśli n<m: zamień(n,m)
- 3. dopóki m>0:
 - $n \leftarrow n \mod m$
 - zamień(n,m)
- 4. wypisz n

- 1. wczytaj n, m
- 2. jeśli n<m: zamień(n,m)
- 3. dopóki m>0:
 - n ← n mod m
 - zamień(n,m)
- 4. wypisz n

```
main()
int n,m,k;
scanf("%d %d", &n, &m);
if (n<m) {
        k = m; m = n; n = k; 
 while (m>0) {
        n = n \% m;
        k = n:
        n = m;
        m = k;
 printf("Wynik: %d\n", n);
```

- 1. wczytaj n, m
- 2. jeśli n<m: zamień(n,m)
- 3. dopóki m>0:
 - n ← n mod m
 - zamień(n,m)
- 4. wypisz n

```
n=input("pierwsza:\n")
m=input("druga:\n")
if n<m:
  k = m
  m = n
  n = k
while m>0:
  n = n \% m
  k = n
  n = m
  m = k
print "Wynik: ", n
```

nwd: algorytm Euklidesa v.2 (sprytniej)

- 1. wczytaj n, m
- 2. jeśli n<m: zamień(n,m)
- 3. dopóki m>0:
 - n ← n mod m
 - zamień(n,m)
- 4. wypisz n

```
main()
int n,m,k;
scanf("%d %d", &n, &m);
if (n<m) {
       k = m; m = n; n = k; 
while (m!=0) {
       k = n \% m;
       n = m;
       m = k;
printf("Wynik: %d\n", n);
```

nwd: algorytm Euklidesa v.2 (sprytniej)

- 1. wczytaj n, m
- 2. jeśli n<m: zamień(n,m)
- 3. dopóki m>0:
 - n ← n mod m
 - zamień(n,m)
- 4. wypisz n

```
n=input("pierwsza:\n")
m=input("druga:\n")
if n<m:
  k = m
  m = n
  n = k
while m>0:
  k = n \% m
  n = m
  \mathbf{m} = \mathbf{k}
print "Wynik: ", n
Uwaga:
Instrukcja
         n, m = m, n
nie wykonuje się "magicznie" bez
pomocniczej "komórki"
```

nwd: alg. Euklidesa v.2

Kwestia implementacyjna

•**Pyt.**: Dlaczego zamieniamy n z m w każdej iteracji?

Odp.: ponieważ (n mod m) < m dla każdego n, m

•Pyt.:Dlaczego sprawdzamy warunek n>m tylko raz?

Odp.: Zamiana w pętli gwarantuje spełnienie: m < n po każdym jej obrocie.

Alg. Euklidesa v. 2.0 - złożoność

Pamięć: O(1)

Czas:

Fakt. Jeśli n≥m to n mod m ≤ n/2.

Dowód.

Przypadek 1: $n \ge 2m$ $n \mod m < m = 2m/2 \le n/2$

Przypadek 2: $m \le n < 2m$ n mod $m = n - m \le n - n/2 = n/2$

Alg. Euklidesa v. 2.0 - złożoność

Obserwacja 1

Każde iteracja (obrót) pętli "zamienia" parę (n, m) na taką parę, że:

- •jedna z liczb to minimum z n, m;
- druga z liczb jest nie większa od połowy z maksimum z n i m.

Obserwacja 2

Alg. Euklidesa v.2.0 kończy działanie gdy mniejsza z liczb n, m to zero.

Alg. Euklidesa v. 2.0 - złożoność

Wniosek

```
Alg. Euklidesa v.2.0 działa w czasie O(log_2 n + log_2 m) = O(log_2 (n \cdot m)) = O(log_2 (n + m))
```

Pytania kontrolne:

- Potrafisz uzasadnić powyższe równości?
- Potrafisz uzasadnić, że po O(log n) "dzieleniach przez 2 liczby n" uzyskamy zero?

Podsumowanie

- Uruchamianie programów napisanych w językach wysokiego poziomu:
 - 1. Kompilacja lub translacja
 - 2. Stos wywołań funkcji
- Algorytm Euklidesa jako przykład nieoczywistego rozwiązania problemu algorytmicznego
 - Złożoność czasowa algorytmu Euklidesa jest "logarytmiczna", rozwiązania naiwnego "liniowa" [to baaardzo duża różnica]